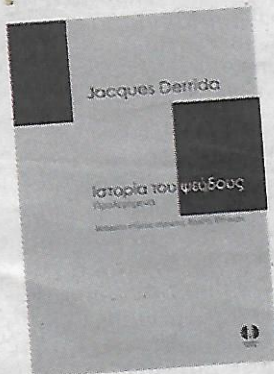

του Ζακ
Ντεριντά

«Ιστορία
του ψεύδους.
Προλεγόμενα»,
σε μετάφραση
Βαγγέλη
Μπιτσώρη

Jacques Derrida
**ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟΥ ΨΕΥΔΟΥΣ
ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ**

Μτφ. Βαγγέλης
Μπιτσώρης
Εκδ. Angelus novus,
σελ. 320
Τιμή 15,26 ευρώ

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΓΙΩΡΓΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Οι εκδόσεις Angelus Novus εξέδωσαν ένα από τα πιο επικίνδυνα βιβλία φιλοσοφίας: την *Ιστορία του ψεύδους. Προλεγόμενα* του Ζακ Ντεριντά. Ο λόγος που είναι τόσο επικίνδυνο βιβλίο βρίσκεται στο γεγονός ότι μολύνει κάθε βεβαιότητα για την αλήθεια σε κάθε πτυχή της ανθρώπινης ζωής. Το ψέμα το συναντάμε καθημερινά στη ζωή μας: fake news, ψεύτικος οργανισμός, ψεύτικες υποσχέσεις, ψευδομαρτυρία στο δικαστήριο, όλα αυτά είναι ορισμένα παραδείγματα αυτής της καθημερινότητας, τα οποία έχουν κοινή την πρόθεση, τη θέληση για ψέμα, για εξαπάτηση. Για τον φιλόσοφο, όταν πάω να μιλήσω ή όταν γράφω ένα κείμενο, υποσχομαι στον άλλον άνθρωπο ότι αυτό που λέω ή γράφω είναι αλήθεια, ασχέτως αν ψευδολογώ ή όχι. Επιπλέον, ο φιλόσοφος υποστηρίζει ότι δεν μπορούμε να αποδείξουμε με απόλυτη βεβαιότητα ότι άλλος θέλει να μας πει ψέματα, να μας εξαπατήσει.

Πιο συγκεκριμένα ο φιλόσοφος λέει το εξής: «Δεν θα μπορέσουμε ποτέ να αποδείξουμε κάτι εναντίον κάποιου που θα δήλωνε: «αυτό που λέω δεν είναι αληθές, έσφαλα, βεβαίως, αλλά δεν ήθελα να εξαπατήσω, είμαι καλόπιστος» ή ακόμη, επικαλούμενος την πάντοτε δυνατή διαφορά μεταξύ του λεχθέντος, του λέγειν και του θέλγειν-ειπείν των επιτελεσμάτων της γλώσσας, της ρητορικής, του συγκείμενου: «αυτό το έχω πει, αλλά δεν είναι αυτό που ήθελα να πω, καλόπιστα, ενδόμυχα, δεν ήταν τέτοια η πρόθεσή μου, υπήρξε παρεξήγηση». Δεν θα

και είναι αναγκαίο να μιλήσουμε για τους ανθρώπους των οποίων τα συμπεράσματά μας. Αυτά είναι φοβερά και άνευ ορίων».

Ο Ντεριντά είναι ευφυής και βλέπει γρήγορα το πρόβλημα αυτής της θέσης, το οποίο βρίσκεται στη μετατροπή της απόλυτης βεβαιότητας στην απόλυτη καχυποψία, στον μηδενισμό της εμπιστοσύνης και ως εκ τούτου στην υποστήριξη οποιασδήποτε θέσης για τα πράγματα, όπως για παράδειγμα την άρνηση του Ολοκαυτώματος, επειδή καμία μαρτυρία δεν είναι απόλυτη «έμπιστη». Δεν είναι έτσι τα πράγματα για τον Ντεριντά, μάλιστα προκρίνει ότι πρέπει να υπάρχει μια τραχιά, χονδροειδής έννοια της ψευδο-έπειας, αυτό που ονομάζει «απαλλαγμένο ψεύδος» [franc mensonge], δηλαδή τη δυνατότητα να ξεχωρίσουμε αν κάποιος λέει ψέματα βάσει των ενδείξεων της μαρτυρίας του, της υπόσχεσής του, της κατάθεσής του. Αυτό που προσπαθεί να μας πει ο Ντεριντά είναι αρκετά απλό και ταυτόχρονα βαθύ και θα μας βοηθήσει στην κατανόησή του ένα απόσπασμα από το εξαιρετικό επίμετρο του μεταφραστή, φιλοσόφου και φίλου του Ντεριντά, Βαγγέλη Μπιτσώρη: «[...] ο Ντεριντά [υποστηρίζει] [...] ότι κάθε υπόσχεση, ακόμα και η ειλικρινής, για να είναι αντάξια του ονόματός της πρέπει να στοιχειώνεται εκ των προτέρων από την απειλητική δυνατότητα να αθετηθεί, να προδοθεί και ως εκ τούτου να φανεί εκ του αποτελέσματος ότι ήταν ψευδής».

Το ψέμα δεν προϋποθέτει την άγνοια, την αυτοεξαπάτηση του ομιλούντος, αλλά τη θέλησή του να ζημιώσει κάποιον άλλον άνθρωπο μέσω ψευδών υποσχέσεων, μαρτυριών και μιας ψευδούς ζωής εν γένει. Το ψέμα υποδεικνύεται σταδιακά και αποκαλύπτεται, όταν είναι ήδη αργά. Επομένως, η θέληση για ψέμα θίγει την ανθρώπινη συνύπαρξη σε κάθε επίπεδο. Ωστόσο, από την άλλη, δεν μπορούν όλα να βρίσκονται στο σκληρό φως του δημοσίου ελέγχου, στην πλήρη διαφάνεια, διότι αυτό θα οδηγούσε σε νέα στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπως υποστήριζε ο Μίλαν Κούντερα στο μυθιστόρημα, *Το Αστείο*. «Γι' αυτό ακριβώς ο Ντεριντά διεκδικεί», γράφει ο Μπιτσώρης, «το δικαίωμα στο μυστικό ως δικαίωμα στην αντίσταση. [...] Το «δικαίωμα στο μυστικό», στην απόλυτη τιμή του, ως απροϋπόθετο, άνευ όρων, εκλαμβάνεται ως απροϋπόθετο «δικαίωμα στην αντίσταση» εναντίον οποιασδήποτε οριοθετημένης, περιοριστικής τάξης του «πολιτικού και δη του θεολογικο-πολιτικού εν γένει [...]».

Ο Ντεριντά ακροβατεί σε λεπτό σχοινί, μετέωρος στην αβεβαιότητα της ψευδολογίας και τον ολοκληρωτισμό της απόλυτης αλήθειας. Για τον Ντεριντά δεν χρειαζόμαστε «απόλυτα», αλλά να διακατέχεται η ηθική, η δικαιοσύνη και η πολιτική σκέψη μας από ένα «ίσως», δηλαδή μια ώριμη αμφιβολία, μια φιλοσοφική αμφιβολία, η οποία θα διευρύνει την οξύνοιά μας και ταυτόχρονα θα επιτρέπει την εμπιστοσύνη στον άλλο άνθρωπο, διότι είμαστε οι Άλλοι. Όλα αυτά γίνονται διαυγή και ξεκάθαρα στο βιβλίο, *Ιστορία του ψεύδους. Προλεγόμενα*, χάρη στην αριστουργηματική μετάφραση και επιμέλεια του Βαγγέλη Μπιτσώρη, καθώς και το πυκνό και ογκώδες έργο των σημειώσεων και του επίμετρου του.

Ο Γ.Κ. Μιχαηλίδης είναι μεταπτυχιακός φοιτητής Φιλοσοφίας, μεταφραστής και υπεύθυνος της γραμματείας του Ινστιτούτου Φιλοσοφίας, IWPR (Institute for World Philosophical Research)

